

„Polyfonie těch, kteří výukou literatury žijí“

S Ondřejem Vojtíškem o podcastu *DidLit*

Václav Jindráček

VOŠ SOŠ Most, jindracek@vos-sosmost.cz

Označení *DidLit* znají studenti pedagogiky jako zkratku pro didaktiku literatury. Pro Ondřeje Vojtíška a jeho kolegy a kolegyně se však stalo symbolem moderního audioformátu, který nechce být jen dalším všeobecným pořadem o školství, ale specializovaným, a přesto „milým a domácí“ průvodcem pro ty, kteří literaturou skutečně žijí. V rozhovoru s jedním z autorů jsem se dozvěděl, jak podcast *DidLit* vznikl a proč se původní vize ostrých názorových střetů nakonec proměnila v hledání vzájemného porozumění nad realitou a možnostmi výuky literatury v českých školách.

Na Ústavu české literatury a komparatistiky FF UK vedete kurzy zaměřené na různé stránky středoškolské výuky literatury. Důvod, proč se na pořadu *DidLit* podílíte, lze tedy docela dobře vytušit. Jaká byla ale hlavní motivace, aby podcast vznikl, a pro koho je tento pořad určen? Jsou to studenti, učitelé, nebo prostě každý, kdo se zajímá o literaturu?

Přestože to možná není na první pohled patrné, náš podcast má od počátku mezifakultní charakter: s nápadem totiž přišli absolvent FF UK Albert Pospíšil a absolventka PedF UK Kateřina Dostálová – snad mj. na základě neformálních setkávání, která v našem studijním programu pořádáme. Jejich hlavní motivací totiž, myslím, bylo

zprostředkovat a zachytit konfrontaci různých osobností, vyučujících, didaktiků a didaktiček, nad relativně konkrétními tématy. Jakkoliv je to možná klišé, zdá se nám, že právě na taková setkání s růzností a s hloubkou pohledů v běžném učitelském provozu zkrátka nezbývá čas. Chceme tedy hlavně začínajícím učitelům a učitelkám (popřípadě i studujícím či shovívavým zkušenějším kolegům a kolegyním z praxe) nabízet pohledy, které je přivou do pole aktuálních didaktických diskuzí.

Název DidLit v sobě nese hravost. Jak vznikl a co má o podcastu vypovědět člověku, který ho ještě neslyšel?

I s ním rovnou přišla zmiňovaná autorská dvojice, ke které jsem se až jako třetí připojil: jedná se o zavedené slovo pro předmět didaktiky literatury mezi studentkami a studenty PedF UK. To jsme převzali. Mně se tato zkratka zalíbila tím, jak signalizuje náš didaktický a literární zájem přímočaře a zároveň zvukomalebně, rytmicky a, jak říkáte, hravě. Kdybych mu měl připsat význam identity našeho podcastu, asi bych byl rád, aby z něj dýchalo „nejsme další pořad o školství tak všeobecně: máme jasný, specializovaný zájem, který se zvenčí může zdát trochu tajemný, ale uvnitř je milý a domácí“. Taková pro mne didaktika literatury totiž je.

Kdyby si měl někdo, kdo váš podcast ještě nezná, pustit jednu konkrétní epizodu pro pochopení smyslu DidLitu, která by to byla a proč?

Vybral bych asi příznačně tu, ve které mluvíme o pochopení smyslu výuky literatury: hned čtvrtou epizodu s Adélou Čadkovou a Františkem Brožem. Myslím, že se v ní koncentruje to, co DidLit chce být: polyfonie těch, kteří výukou literatury žijí, kteří se nebojí velmi praktické zkušenosti, ale ani odborné reflexe. Druhou volbou by byla sedmnáctá o literární teorii: byla natáčena živě a domnívám se, že jsme měli štěstí na dynamické a podnětně interagující složení mluvčích a že by dobře ukázala naši chuť pojmenovávat a nahlížet nevyjasněná místa české výuky literatury.

Přál(i) bys(te) si prostřednictvím vašeho podcastu vyvolat nějakou změnu ve výuce literatury v českých školách?

Jak jsem naznačil, prvotní idea mířila k vyostřenějším (či zkrátka ideově protichůdným) diskuzím, ve kterých bychom byli opravdu jen moderátory. Nelze ale zastírat, že nakonec jdeme asi trochu pohodlnější cestou, ve které mluvíme hlavně s těmi, kteří nám svým přístupem konvenují. Ukázala se totiž veskrze pozitivní věc, na které původní představy ztroskotaly: totiž že ti, kteří se shodnou na základních principech výuky literatury, mají tendenci nacházet porozumění (třebaže přirozeně nikoliv vždy shodu) i v dílčích aspektech, jako jsou metody, uspořádání výuky, formy hodnocení či konkrétní výběr textů... (A naopak ti, kteří k výuce literatury přistupují ze zcela jiných pozic, pro nás zatím zůstávají výzvou do budoucna.) Těmi principy jsou asi především respekt k žákům a žákyním (i) jako ke čtenářům (a tedy snaha o vyučování v dialogu mezilidském i mezi čtenářem a textem a ve společném poznávání namísto předávání pouček) a respekt

k literárněvědnému a komplexnímu poznávání děl, ve kterém nepopíráme ani existenci cizích interpretací a kulturního kontextu, ani dopady na prožívání emoční, tělesné, podvědomé, intuitivní... Dá se tedy říci, že jsme také rádi, když tyto principy mezi vyučujícími podpoříme.

Máte nějaký „vysněný“ rozhovor s osobností, kterou byste v DidLitě rád(i) přivítal(i)?

Hned, jak jsme začali podcast na jaře 2024 chystat, jsem si představoval, že jakmile se moderátorské řemeslo dostatečně naučíme, pozveme si Miloše Hoznauera, jehož jméno bylo pro mne synonymem osobnosti–autority mezi vyučujícími literatury. Nakonec z toho byl v loňském listopadu vzpomínkový díl s jeho synem... Ale zvukných jmen, s nimiž se možnosti nahrávání zatím buď časoprostorově nepotkaly (zejm. těch působících na Moravě) či jejichž oslovení teprve chystáme, je řada: za všechny např. Stanislav Zajíček nebo Jan Křeček.

Podle čeho si vybíráte hosty a témata jednotlivých epizod? Máte dopředu jasný plán, nebo se rozhodujete spíše intuitivně?

Ve výsledku to není ani plán, ani intuice. Jednou za čas se scházíme k shromažďování a uspořádávání potenciálních jmen a důležitých témat – a těch tak máme desítky. Rovněž jejich pořadí a seskupování máme poměrně důkladně promyšlené. Vše ale naráží na dobrovolnický charakter vzniku: v provozu, ve kterém my i naši hosté hledáme stěží jakékoliv skuliny a možnosti, jsme mnohdy rádi, že natočíme a uveřejníme alespoň nějaké téma – mimo jakoukoliv dramaturgii a logiku. To mne, zvláště v letošním roce, docela mrzí, ale větší důslednost v tvorbě je momentálně vyloučena (a snad by byla i málo efektivní).

Kolik času věnujete rešerším a studiu materiálů, než se s hostem posadíte k mikrofonu? Co vás na tvorbě podcastu nejvíce baví a co je naopak technicky nebo časově nejnáročnější?

Připravám se pokouším věnovat náležitou péči, takže to zpravidla je několik hodin nad scénářem a nad zdroji. Paradoxně nejvydatnější přípravu, myslím, potřebovaly epizody nejméně posluchačsky úspěšné, např. čtrnáctá, o výuce literatury v Polsku (obnášelo to nad rámec běžných příprav nejen objednávku knih ze zahraničí a načítání studií v polštině, ale i zajištění paní tlumočnice – a radši jsem se ani neptal, jak dlouho byla epizoda stříhána do výsledné podoby). Anebo ta o Miloši Hoznauerovi: u všech takových na náš svítí počet přehrání násobně menší než u dílů nejúspěšnějších. Vydatnějších příprav jsme ale nikdy nelitovali – doufáme, že konzervovaný záznam si v průběhu měsíců nalezne cestu k těm, kterým třeba bude prospěšný.

Jak do výsledné podoby epizody zasahujete střihem? Snažíte se o co nejpřirozenější dialog, nebo pečlivě ladíte každou minutu?

To se samozřejmě liší, ale Albert, který o epizody zpravidla zvukařsky a střihačsky pečuje, má, myslím, zdravě umírněný přístup: nechává ledasco vyznít tak, jak se situace skutečně odehrála ve studiu. A má pravdu v tom, že i snadno odstranitelné ticho promyšlení odpovědi má svou významnou vypovídací hodnotu. Jak je asi také slyšet, neradi otázky předčítáme z domluvené osnovy – zdá se nám podnětnější je autenticky formulovat v tom místě, ve kterém se dialog právě nalézá, i za cenu hezitace či přeroknutí.

Jak tvorba podcastu a setkávání s experty ovlivňuje vaši vlastní učitelskou praxi? Pomáhají vám rozhovory v přemýšlení o obsahu vaší práce v hodinách?

Rozhodně pomáhají! Ať už si pozveme nedávného absolventa nebo dlouholetou didaktičku, vždy naši hosté a hostky mají co říci a vědí o tématu více než my. Takže zpravidla odcházím s konkrétními poznatky, co ve třídě zkoušet: z nedávných epizod se mi do hodin silně promítá např. epizoda o čtenářských dílnách a o intermedialitě.

Kam byste chtěl(i) projekt DidLit posunout v příštím roce? Uvažujete například o rozšíření do jiných formátů, jako jsou workshopy nebo konference?

Nechci znít lítostivě, ale realisticky vnímáme, že nadcházející rok bude asi z hlediska provozu potenciálně krizový; nemáme tedy o moc větší ambice než si zachovat stávající výkon a posluchačstvo. Ale součástí takových snah o udržení životnosti mohou být rozhodně třeba i workshopy – tento formát jsme si ostatně už vyzkoušeli u tématu ústních maturit, před nahráváním živě tehdy přišlo několik vyučujících k hodinovému workshopu „Literární maturita snů“, na kterém jsme pozorovali a zkoušeli různé způsoby konstrukce seznamu a pracovních listů (což je moje oblíbené téma). Na podobná setkání se těšíme!

Jménem celé redakce děkuji Ondřeji Vojtíškovu za rozhovor i za úsilí kultivovat pole aktuálních didaktických diskuzí a připojuji odkaz na všechny epizody pořadu.

<https://linktr.ee/didlit.podcast>

